

Folium

Incipit liber quar-

tus. De septem capitibus draconis qua-
lis in singulis eorum facies secundum scrip-
turas agnoscenda s. r.

Capitulum primum.

Et primo

capite draconis qui ante
mulierem parituram ste-
tit ut cum peperisset de-
uoraret filium eius

Apoca. xij. id est de primo regno quod
contra verbum dei et promissa persecutio-
nem excitauit ut non proficeretur propo-
situm eius: Jam dictum est qualiter triu-
phauerit verbum dei: verbum deus. Nunc iam
de secundi capitis excidio narraturi oportu-
num esse arbitramur: ut quomodo sep-
tem capita sunt: et diuersas habent facies
singulas: singulorum capitum facies cla-
ra contemplatione discernamus. Ecce ex
scripturarum iudicio patenter animadu-
tere licet: quia primum caput simile erat
draconi: secundum simile erat vitulo: ter-
cium simile leoni: quartum simile vifo: qui-
tum simile pardo: sextum ceteris dissimi-
le bestiis: septimum simile homini. Dra-
com namque qui est in mari assumptus es-
t aut dominus per Ezechielem capi. xxxij.
super pharaonem regem egipti. Non ne-
cesse est hoc longis probare documentis
cum vbiq; in omni ecclesia notum sit. Et
celeberrimum quod pharaon ille carneus po-
pulum dei seruauit subiciens et per mare
transcurrentem persequens: atque submersus
in mari cum curribus et equibus suis: ni-
pus diaboli fuerit cui post seruitutes pec-
cati a populo confugiente ad christum ab-
renunciatur: cum omnibus pompis suis.
Ad hoc primum illud caput recte est: si-
mile draconis. De ceteris capitibus siue
faciebus ratio nihilominus in promptu est
Secundi namque capitis facie: i. israelitici
regni qualitatem idecirco similem vitulo
animaduertemus: quia statim post exitum
de egipto caput vituli formauit idem po-
pulus: et adorauit illud. Et tunc quidem
caput illud ad tempus repressum fuit sed

xxix

vbi ipis oportunitas accessit: desistim ca-
dem faciem dupliciter. i. duos vitulos refoz-
mauit: regnum illud scissum a domo da-
uid: et colendo atque defendendo illos pre-
cones verbi dei prophetas interfecit. Et
de terci: quarti: quinti: atque sexti capitis fa-
cies daniel exprimit. Prima inquit qua
si leona: quod videlicet regnum babiloni sim-
ilitudinem leone duobus malis habuit
dauit superbia videlicet luxuria. Alia bestia
scilicet regnum medorum atque persarum similis
ait vifo scilicet propter crudelitatem Aman
agagite hostis iudeorum. Bestia tercia vel
regnum macedonum quasi pardus inquit ni-
mirum propter varietates grecorum et sciencia ale-
xandri magni et antiochi iniudeos impie
defecit. Bestia quarta videlicet regnum
romanorum non de cui similis fuerit: quod reg-
num illud magnitudine et fortitudine cu-
ctis dissimile extitit. et pro fidei vbi icar-
nati plus omnibus et terribilius infrenauit.
Post illa duo superiora: et ista quatuor
capita siue regna septimum futurum est
caput cuius facies similis homini: scilicet re-
gnum antichristi qui homo peccati: et fili-
us erit perditionis.

Quid facies secundi capitis facies vi-
tuli fuerit quem fecit aaron: et quomodo
tunc mulier in vtero habens clamauit

Capitulum. ij.

Aterea dux i mo-

te cum moise dominus vel cum domino
moises loqueret serpentem antiquum primo
capite exarmatus iam aliud caput erige-
re properabat pro deum et verbum eius.

Exo. xxxij. Quidens namque populus
quod moram faceret descendendi de monte
moises formauit et fecit vitulum phatile.
Et hi sunt inquit dii tui israel. Item di-
xerunt: alter ad alter. Constituamus no-
bis ducem et reuertamur in egiptum.

Numc. xiiij. Quis nisi diabolus serpens
antiquus hoc machinatus est illud inten-
dens ut offensus deus populi reatu: verbi
quod sui ac permissionis oblitus a proposito
suo auerteret. S; clamauit mulier illa in
vtero habens videlicet moise cuius anima
eiusdem mulieris scilicet ecclesie pars erat

Liber

clamante et orante dominum deum suum
ac dicente **Exo. xxxij.** **Cur** domine ira
scitur furor tuus contra populum tuum re
cordare abraham et ysaac et israhel seruo
rum tuorum quibus iurasti per te me ipse
sum. **Dee** et cetera dicens nimirum vehe
menter cupiebat iustificari deum in simo
nibus suis et vincere victoria veritatis: et
per virtutem huiusmodi intentionis do
mini dicentis **Exo. vbi s.** **Dimitte** me
ut irascatur furor meus fortis homo tene
re potuit: quia reuera fortis et apud deum
et apud homines quicumque verbi dei fidus
adiutor est: id est qui optat sicut dauid ut
deus in sermonibus suis iustificetur et vi
cat cum iudicatur. Itaque sicut iam supra
dictum est facies secundi capitis similis
vitulo extitit: sed tunc gladium caput illud
habere non potuit: quia non sibi ducem con
stituerunt ymo statim ducem suum vindic
cemque contra vitulum suum deum suum
expertum sunt quod fortem haberet iusticie ze
lum: cum esset mitissimus omnium hominum.
Ille namque iratus valde proiectis de ma
nu tabulis atque confractis vituloque com
busto et contrito usque ad pulverem **Exo.**
vbi s. **Si** quis est domini ait iungatur
mibi. **Congregatis**que ad eum omnibus fi
liis leui. **Donat** inquit vir gladium super
femur suum et occidat unusquisque fratrem
et amicum et proximum suum

Quomodo tandem caput illud draco
nis exsurrexerit sublatum ad tempus: quod
moyses vitulum contriuit et quomodo tar
datum fuit usque ad **Jeroboam** qui duos
vitulos fecit **Capitulum. iij.**

Et tunc quid
em ex oculis sublatum est caput
illud draconis scilicet vitulus:
sed ex animo populi nunquam penitus fuit
amotus eiusmodi deus semper erat illis
in appetitu: sed sub seueris iudicibus usque
ad tempus **Jeroboam** filij **Salomonis** filij
dauid. Illo succedere patri: scisse sunt de
cem tribus a domo dauid et fecerunt sibi
regem **Jeroboam** qui excogitato consilio
fecit duos vitulos aureos: posuitque vnus

Quartus

in bethel et alterum in dan. **Dixit**que idip
sum quod filij israhel formato ut iam dictum est
vitulo in deserto dixerant **Exo. xxxij.**
Ecce dii tui israhel qui deduxerunt te de
terra egypti. **Tunc** toto conamine erexit
se contra mulierem secundum caput draconis
habens ut iam dictum est faciem vituli.
Cepit enim uti gladijs et interficere et per
sequi maxime prophetas verbi domini.
Eatenus ex quo pharaon interijt et nullus
regum gladios habuit ad causam hanc:
ut prohibere posset deo vero sacrificari:
et annunciari verbum domini: quicquid in
terram egit auertendo populum a cultu dei
non tanquam draco bellator: sed tanquam serpens
deceptor egit per eundem sexum populum
decipiens: per quem et primum deceperat
hominem sine vi **Judi. iij.** **Duxerunt**
enim uxores filias eorum ipsique filias su
as eorum filijs tradiderunt et seruebant dijs
eorum. **Hinc** iratus dominus iradebat eos
in manus hostium a quibus afflicti cla
mabant ad dominum **Judi. ij.** **Do**
minus quoque flectebat misericordia et au
diebat afflictorum gemitus et suscitabat
eis iudices et liberabit eos de cede vastan
tium. **Postquam** autem mortuus esset iudex
reuerterant: et multo maiora faciebant se
quentes deos alienos et seruientes eis et
adorantes illos. **Inde** serpens et inermis
extitit nec tanquam draco bellare potuit quia
iudicem aut principem neminem ex omni
bus possedit cuius vi posset uti ad deter
rendum illos a cultu domini quinimo se
re omnes iudices strenue gesserunt su
is quique temporibus astringendo popu
lum ad custodiam legis domini.

De iudicibus per quos dominus et po
pulum ab ydolatria repressit et ab hosti
bus defendit vincente per eos verbo dei

Capitulum. iij.
Et **Orunde** om
nis victoria iudicum profecto vi
ctoria verbi dei est: quod videlicet
non in multitudine exercitus: sed in verbo
domini vicerunt liberantes israhel ab op
pressionem hostium de **Et** homel qui pri
mus illorum videlicet. xij. iudicum extitit

ita scriptus est **Judi. iij.** **S**uitos in eo spiritus domini et iudicavit israhel. Egrediusus est ad pugnam et tradidit dominus in manus eius **Ebusanrathasayn** regem syrie et oppressit eum. **P**ost illum **scous** **Both** qui liberavit israhel de manu moab dum pcuteret regem **eglon**. **V**erbū inquit domini habeo ad te. **S**tatimque dēum eius quod secum haberet vbum domini verum esse res ipsa probavit: quod videlicet victus et hūiliatus est moab die illo sub manu aoth: et terra quieuit. **P**ost illum **sangar** defendit israhel. **Ju. eodes ca.** **P**rocul du bio non virtute huana sed viute eiusdem vbi cuius rei testimonium illud est insigne quod percussit de philistym sexcentos viros vomere. **D**einde **barath** dum pergit ad pugnam **ysaram** principem exercitus **tabun** **fgis chanaā** dixit ad eū prophetes **deborra**. **Ju. iij.** **I**n hac vice tibi victoria non reputabitur: quia in manu mulieris tradet isyara. quod et factum est. **N**az iabel vxor **abercinei** percussit eum in capite querens vulneri locū et tympano valide pforans. **D**e **Sedeon** quis nesciat quod victoria quod madian et **amalech** ceterosque orientaliū nationum vicit victoria fuerit verbi dei. **C**um trecentis viris ad pugnam iuit tenentibus in sinistris manibus lampades et dextris sonantes tubas: illisque clamantibus gladius domini gladius **gedeonis** stantibus singulis in loco suo: immisit dominus gladius in oibus castris et mutua se cedere trūcabant. **Judi. vij.** **N**amque eiusmodi bellū et victoria non hois sed dei ē. **D**e **iepte** nō sic elucet quod pugnaverit in eo vbum domini absque roborē militari: excepto quod de illo scriptum est **Judi. xij.** **F**actus ē ergo sup **iepte** spūs domini: et circuitus **galaad** et **manasse** voluit domini transitit quod ad filios **amō** tradiditque dominus eos in manus eius. **D**e **sampson** nulla ē dubitatio quin fortitudo eius vbum ipsius fuerit cuius venturi in hunc mundum per incarnationis misterio misteria clarissima preclaris gestis prefiguravit. **Judi. xv.** **D**e eo quod dominus et israhelē in manus hostium tradebat: et non nisi clamantem ad se liberabat: et quod clamores illius

gentis clamores fuerint mulieris in vtero habentis

Capitulum. v.

Iudices isti non in

silencio sed clamore preceunte suscitati sunt a domino ut liberarent filios israhel de vastantium manibus. **Q**uid horum magis venerandum est: quid amplius potentiam vel sapientiam commendat verbi dei ad victoriam tendentis. **I**llud ne quod tradidit eos in manus hostium ut clamaret an quod clamantibus iudices suscitavit qui eos liberarent. **N**amque in utroque omnipotens sermo tuus domine tanquam durus bellator decertabat ut: non vacuus reuertere ad te quod salutem generis humani in ipso proposueras et hoc abrahe permiseras. **M**axime autem in hoc dirigebat salutis eiusdem cursum quod tradebat israhel in manus hostium. **A**lexatio namque auditui dabat intellectus ut sepe dicta mulier aduersitatibus commota recogitaret: et memor fieret qualem in vtero haberet conceptum et quod necessarium sibi esset ut conceptus ille perveniret ad purum. **Q**uid enim clamasse arbitramur iuenculaz illius ipis vel etatis ecclesiaz quotiens illud legimus vel audimus. **Judi. iij.** **C**lamaverunt filii israhel ad dominum qui suscitavit eis saluatorem et liberavit eos. **P**rofecto non vane illud nonnullos clamasse et clamando postulasse intelligimus ut iam veniret iste saluator qui abrahe fuerat promissus: et per moysen designatus: quod li signo foret cognoscendus. **Scuto. xvij.** **P**rophetaz inquit de gente tua et de tribu tua sic me suscitabit tibi dominus deus tuus etc. **N**unquid enim quod solus moyses illud inclamasse manifeste legimus nullus vel eodem vel sequenti tempore eundem inclamasse putabit. **M**oyses utique cum in egiptum ad pharaonem mitteret potius illum iam mitti cupiens qui plenam salutem proficeret. **Exo. iij.** **P**rosecro inquit domine mitte quem missurus es. **I**te postquam vultum fecerant cum per eodem populo deprecarentur in cetera dicebat. **Exo. xxxij.** **P**recipis mihi ut educa populum istum: et non dicas mihi quem missurus es mecum presertim cum dixeris. **N**on te ex nomine et in-

Liber

uenisti gratiam coram me. Unde animaduertendum quod eodem in loco recte dicitur idem moyses festinus hoc modo festinusque moyses curuatus est pronus in terra et adorans ait **Exo. xxxiiij.** Si inueni gratiam in conspectu tuo domine: obsecro ut gradiaris nobiscum etc. Multum namque festinabat quod cum dixisset iacob **Ge. xlix.** Non auferet sceptrum de iuda: et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. Jam illum venire cupiebat qui mittendus erat pax attendere volens quod de iuda non solum duces aut iudices: verum etiam reges existere oporteret priusquam ille veniret.

Quam ob causam iudices illi quos suscitauit eis dominus saluatores appellati sunt vel appellari debuerunt **Ca. vi.**

Quod de illo

videlicet moysi manifeste scriptum est de alijs quoque nonnullis sine dubio sciendum est. Neque enim vltimo ipse sic defecit fides in israel ut non esset aliquis qui eiusdem venturi spem haberet promissionemque expectaret. Proinde recte dixerim hoc ipsum quod tradidit dominus filios israel in manus hostium. **De** proposito fuisse ubi ad victoriam opusque profectus tendentis: ut videlicet mulier in viro habens magis ac magis clamaret et cruciaretur ut pareret. Hoc perpenit animo pulchrum valde ac venerabile apparet quod eosdem sic datos iudices sacra scriptura nuncupat saluatores. Exempli gratia **Judi. iij.** Clamauerunt ad dominum cum tribularent et suscitauit eis saluatores othomel. Atque et postea clamauerunt ad dominum qui suscitauit eis saluatore vocabulo aoth. Nam quod clamabant ad deum ut saluator qui mittendus erat iam veniret. Verbi gratia: ut diceret quisque illorum illud moysi **Exo. iij.** Obsecro domine mitte quem misurus es. Et tempus aduentus eius non dum erat. Illi qui interim mittebantur: ut liberarent populum temporaliter: recte sic dici merebantur. quia erant vniuersi et veri saluatoris vicarij. Saluatio per illos duplici modo videlicet iudicando et preliando administrabatur. Iudicando quippe populum ab idolorum serui-

Quartus

tute cobibebant. Preliando ipsi in fronte gradientes de hostibus quibus seruerant fortiter vindicabant. Erant ergo in disciplina iudices: in prelio duces: in utroque saluatores sacramenta victoriarumque saluatoris eterni gestis preclaris et victorij mysticis prefigurantes. Sic enim speculari opposito soli similem reddit imaginem: ita et saluatorum et iudicum illorum lucida fides saluatori et iudici eterno cuius erant vicarij similem preulerunt in gestis suis pulchritudinem

De eisdem iudicibus quod xij. numero fuerint et de alijs. xij. iudicibus scilicet apostolis: et quid sit illa sedes cuius in circuitu sedent. xxiiij. seniores. **Ca. vii.**

Sunt autem iudices hii numero. xij. primus othomel filius cenem fratris caleph: secundus aoth: tercius samgar: quartus barach: quintus gedeo: sextus chola: septimus iair: octauus iepte: nonus abesan: decimus abialon: undecimus abdon: duodecimus sampson. Post istos sequitur regnum dauid quem amoto saul samuel puulum in regem vixit iussu et electione domini: quod videlicet regnum dauid regnum est verbi incarnati christi filij dei: quod sic angelis quoque de illo ad mariam dixit **Lu. i.** Et dabit illi dominus deus sedem dauid patris eius et regnabit in domo iacob in eternum et regni eius non erit finis. Si ergo iam dictis. xij. iudicibus totidem iudices alios scilicet apostolos conumeres quibus ait ipse rex **Mat. xix.** Sedebitis et vos super sedes. xij. iudicantes xij. tribus israel. Ecce habes. xxiiij. iudices quos nimirum intelligi licet illos esse. xxiiij. seniores. De quibus in apocalypsa scriptum est **Apoca. iij.** Et in circuitu sedis sedilia. xxiiij. et super tronos. xxiiij. seniores sedentes circumamicti vestimentis albis et in capitibus eorum corone auree. Nam per sedes illam quid splendidius intelligi potest quam illud iam dictum regnum dauid regnum christi filij dei: cui dedit dominus deus sedes dauid patris sui. Itaque in circuitu sedis sedilia xxiiij. et super tronos. xxiiij. seniores. **Ca.**

videlicet et ante exordium regni dauid fuerunt illi. xij. iudices et in psumatōe eiusdem regni ubi sedet rex christus sup sedē patris sui. sunt illi alij. xij. iudices sessuri in eternum sup. xij. sedes et iudicaturi. xij. tribus israhel. Et recte seniores non solum isti: vey etiā illi dicti sunt. qz p maturitatē fidei sue populū dei iuueniliter lasciuētē cohercuerunt: et qz fornicandōes eiusdem populū quibus cū mulieribus alieni genis: et cum dijs eaz fornicabat israhel pro vt potuerunt iudiciali manu absterse runt: recte vestimentis albis circumamicti dicunt. Nihilominus qz p illos actus est vt ad ppositum suū dei vbum pcur rerz et pmissio non deperiret: seruaretqz genus abrahe. De quo semen benedictō nis quod est cristus in tpe suo veniret recte in capitibus eoz corone auree. Iure nanqz cum victore vbo dei coronati sunt quoz prelijs et victorijs ab hoc vt dignatus est deus: vt seruato genere abrahe cōpleret pmissionis verbum.

Qua ratione priores iudices vsu gladij iustificantur: qui posterioribus id e apostolis interdicit **Capitulum. viij.**

Iudicibus sine

Isenioribus posteris scz apostolis non eadē que prioribus illis ratio vel causa extitit vt p verbo vel testamento dei preliantes materialibus viretur armis. Venerat enī tpius illoz ipse qui mittendus erat: nec alius iam sperari poterat de carne abrahe venturus in quo esset salus vt quid ergo p carne pgen da gladio materiali pugnaret. Idcirco ille qui ex illa carne expectatus venerat cū in passione sua diceret illis **Luce. xxij.**

Et ego dispono vobis sic disposuit mihi pater meus regnum vt edatis et bibatis sup mensam meam in regno meo vt sedeatis sup thronos. xij. iudicantes. xij. tribus israhel etc. Illiqz ad hec responderent **Luce** ibide **Domine** ecce gladij duo hic: stant huiusmodi gladios eis interdixit. **Aut** eniz **Satis** est. Itaqz continuo cum percuteret vnus ex illis in gladio. **Sinite** inquit vsqz **huc.** Et ad petz qui pculerat **Adat.**

xxvj **Conuertere** ait gladium tuū in locum suum. Nempe qz ait factus est: vel finite vsqz huc: hoc dat intelligi qz sibi com placuerit ante aduentum suum vsqz illuc vsus gladij: quomodo vsi sunt eo. xij. illi: quibus nunc sermo est iudices primi. **Iam** aut sibi non placeret vt vterent illo: ymo recorderent et penitus deponerent cū iudices illi nouissimi pnti meliori gladio qui iam venerat: qui iam datus erat qd est ipsum vbum dei. Proinde sic laudabiliter materialem gladiū illi dimiserunt oio: qz itaqz non erat necessarius. **Iam** nimirum isti laudabiliter vsi sunt: qz tūc erat necessarius: ne videlicet prius radix bona deperiret qz veniret fructus eius. Recte itaqz sic in oim senioz illoz capitibus corone auree: qz pfecto iuxta diuersas rationes tpm: et illoz militaris industria et illoz vbo dei famulata est inermis patientia

De illoz iudicum labore siue laborioso certamine **Capitulum. ix.**

Et cum talis

Ein preliando eoz vt dictum est fuerit intentio psideandū quoqz est: qz in illa intentione bona magno et lacrimabili fuerint fatigati piculo. **Cum** enī p singula fere prelia sicut scriptura testat fuerint paucissimi numero: non poterat deesse aliq timoris infirmitas: cū ipso quis firmissimo fidei vel spei presidio. **vn** de vnus eoz barach filius abinoem cauit cum debbora **Judi. x.** **Qui** spore obtulistis de israhel aras vras ad piculum. **benedicite** domino. **Et** rursus. **Qui** propria voluntate obtulistis vos discrimini: **benedicite** domino. **Non** enī fuerunt aut sunt exptes patientie vel passiois in ipso vsu gladij p qua coronati sunt iudices illi: quibus vt iam dictum est p ratioe ipis vsu gladij verbuz incarnatum christus ademit. **Placet** itaqz et multum delectet qz sic coronas aureas. **Iam** tam isti qz illi scilicet omnes. **xxiij.** seniores in eadē apocalipsi cytharas quoqz et pbyalas dicunt habere aureas **Apoc. v.** **Cum** enī apuisset agnus libz quatuor aialia et. **xxiij.** seniores ceciderunt coram agno habentes

Liber

singuli cytharas et pbyalas aureas pleas adorationum que sunt orationes sanctorum. Nonne sicut ex iam dicto cantico memoratum est cum offerrent animas suas ad piculum: cum offerrent semetipsos propria voluntate discrimini orationes quoque offerrebant necessarias angustiarum et afflicti. Proinde sicut victorie in coronis aureis et sicut benedictiones quibus domo benedicunt post victorias in cytharis. ita et orationes quibus in tempore angustie deus exorabant venerabiliter agnoscantur in pbyalis aureis. Tanta quippe illorum angustia fuit ut pugnantes eis non ferre auxilium magni fuerit sceleris testante eodem cantico verbis huiusmodi. **Qu.**

Maledicite terre merob dixit angelus domini maledicite habitatoribus eius: quia non venerunt ad auxilium domini in adiutorium fortissimorum eius.

Cur helij ad ordines vel numerum iudicum non perueniat cum et ipse iudicauerit israhel annis quadraginta:

Capitulum. x.

Horte dicit quis helij sacerdos domini ipse quoque israhel iudicauit sic scriptum est. **I. Ro. iij. Senex enim erat vir et grandaeuus: et ipse iudicauit israhel: quadraginta annis. Cum ergo cum ceteris iudicibus ille non annumerat. An idcirco de numero tollitur ut pulcrum collationem tibi facere liceat et tot numerare iudices ante regnum dauid quot habere iudices alios scilicet apostolos regnante iam christo filio dauid. Ad hec inquit. Ad idcirco ut tantum. xij. iudices numeremus iam dictum helij de numero tollimus: sed idcirco quia ille de numero tollit. Idcirco tantum. xij. iudices habemus quorum gestis liber ipse contextus est qui iudicium nuncupatur quorum et nomina superius digessimus. Quomodo ille vel quam ob causam de numero tollitur. Nimirum propter contemptum verbi domini: quia in diebus eius calce abicere legem domini nimia fecere omnibus licentia fuit. Notandum quippe quod mortuo samphon qui iudicauit isra-**

Quartus

hel. xx. annis dignum non existimauit scripturae sacre auctoritas: ut diceret post hunc fuit vel huic successit helij: licet iudicauit israhel ut iam dictum est. xl. annis: sed in infelices diez illorum historias ista querela frequens est. **Iudi. xxj. In diebus illis non erat rex in israhel: sed unus quisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. quid nisi fecordiam sacerdotis accusat et iudicis eiusmodi hoc dicendo. Idem namque et ac si dicat. Qui in diebus istis iudicabat israhel et si secundum nomen personarumque aliquis erat secundum rem meriti quoque nullus erat. Tandem missum est contra illum verbum domini cum quo vel per quod iudices vel seniores omnes iam veteres qui noui meruerunt sedere coronati. **I. Re. iij. Predixi enim ait dominus quod iudicaturus essem domum eius in eternum propter iniquitatem eo quod nouerit indigne agere filios suos: et non corripuit eos. Idcirco iuravi domini helij quod non expietur iniquitas domus eius victimis et muneribus usque in eternum. Post hec dicta eius finis probat quantum a cunctis iudicibus huiusmodi coronatis ut iam dictum est: et super sedilia sedentibus meriti quoque eius differat vir ille qui ex acie fugerat nunciabat ei dicens. **I. Re. iij. Surgit israhel contra philistin et ruina magna facta est in populo. Insuper et duo filij sui ophi et pbynces occisi sunt: et archa dei capta est. Quis ille noiafferet archas dei cecidit helij de sella retrosum iuxta hostium et fractis cervicibus mortuus est. Nimirum cadendo de sella retrosum et fractis cervicibus moriendo palam fecit quod neque sedile: neque coronam auream mereret hinc inter iudices alios. Proinde profestum adoleo scriptura subiungit. **I. Re. iij. Senex enim erat vir et grandaeuus et ipse iudicauit israhel. xl. annis. Volendum quippe est illi quod cum tot annis iudicauerit israhel nihil usque memorabile vel iudicis officio dignum gessit.********

Et in eorumque iudicium gestis misteria christi signata sunt: et de eo quod christus verbum dei vocat apud isaiam vero accellera: spolia: detrahete: festina: depdari.

Capitulum. xi.

Folium

De vel quan-

Qta in gestis eorumdem iudicium signata sint misteria iudicis et ni verbi dei ihesu christi pquirere presentis non est propositum. **U**cruntamen hoc in laudem eiusdem verbi dei eiusdem ihesu christi breuiter dictum sit. qz recte vocatum est nomen eius apud isaiam **Ysa. viii.** **A**ccellera spolia detrabere festina depredari: qz videlicet qui victoriosos iudices illos fecit et per illos vicit. **I**pse est christus ihesus verbus dei. **E**x hoc namqz vocat accellera spolia detrabere festina predari qz anteqz puer fieret et sciret vocare patrem suum et matrem suam id est anteqz nasceret de muliere et subditus parentibus experiretur: infirmitatem nostram abstulit: fortitudines damasci et spolia samarie que videlicet damascus et samaria **T**unc iunctis viribus Judam vnde nasciturus erat idem puer debellabant et exterminare volebat. **P**lane gratia acceleratio. magna festinatio queptia prius spolia detrabere quas de matre natum esse prius in bello predari qm in utero concipi. **N**am quid autem ipsum solum prius fecit: niquid solius samarie spolia: solius damasci fortitudinem prius abstulit: imo et antequam ipse in iudice sampson et predatus est: et spolia detraxit vt ille in mandibula asini in maxilla pulli asinarii mille viros deleret tandemqz plures moriens interficeret qm antea viuus occiderat. **S**imiliter et in ceteris ipse spolia detrahit ipse predatus est et israel defendit non duz puer aut homo factus: sed ab et no deus verbum dei.

Huius vocabuli causa verbo di recte quidem ex illis iudicibus amplius ante ex victorijs regis dauid animaduertenda sit. **C**apitulum. xij.

Quod si recte primo quia recte sentitur de iudicibus memoratis quantomagis idem de victorijs sentiendum est regis dauid qui post illos sedit in solio regni. **Q**uis enim alius victorias illas fecit.

xxxij

per manus dauid: nisi idem non dum ex ipso natus filius dauid cuius nomen vocatur vt iam dictum est **Ysa. viij.** **A**ccellera: spolia: detrabere: festina: predari. **I**pse est filius dauid: filius dei verbi: deus verbum dei qui multum accellerauit multum festinauit: celerrime spolia detrahit: festinanter predatus est: qz videlicet anteqz sciret vocare patrem suum dauid: et matrem suam vginem extirpe dauid: percussit goliath philisteam in manu eius deus dauid adhuc pueri: nec dumqz filium vultum habentis et cetera fecit per eum que vsqz hodie miramur in tribus fortissimis dauid scz sapientia: humilitate: atqz fortitudine eius: in quibus ceteroz nullus ei coequari potuit. **Uj. Re. xxij.** **D**avid enim sedens in cathedra sapientissimus. **H**oc est preconium sapientie eius. **I**pse est quasi tenerrimus ligni vermiculus. **H**oc est testimonium humilitatis eius. **Q**ui octingetos interfecit impetu vno. **H**oc est expimentum fortitudinis eius. **Q**uis inqz alius i dauid et p eiusmodi fortissimos dauid opatus est nisi verbum deus filius carnis eius futurus ita presentis ipsi dauid vt iam in persona eius ipse dauid loqueret: ipse in eode dauid proprijs vocibus suis de semetipso futura qm iam preterita variaret. **E**xempli gratia **Psal. ij.** **E**go autem constitutus sum rex ab eo sup syon montem sanctum eius predicans preceptum eius. **D**ominus dixit ad me filius meus es tu. **3re Psal. xxj.** **R**oderunt manus meas et pedes meos. **N**on opus est astruere qz omnibus notum est voces istas esse proprias eius qz cum in forma dei esset humiliare semetipsum habebat. **Psal. ij.** **I**ta vt crucifigeret: quod est: fodi manus eius et pedes eius. **N**on ergo mirum qz pugnabat iam et triumphabat verbum ipsum p manum dauid cu loqueretur in sua persona per os dauid.

Quomodo cum victorie bellice eiusde dauid plene sint misterijs: dicitur tamen ad cum: non edificabis domum nomini meo eo qz sis vir bellator et sanguineus superberis.

Capitulum. xij.

Liber

Ed ecce hic

D illud occurrit qd sic refert scriptura libri paralippomeno dicit ipse dauid ad salomonem filium suum. **Parali. xxij.** **V**ili mi: voluntatis mee fuerat ut edificare domum noi domini dei mei: sed factus est ad me fimo domini dicens **M**ultum sanguis effudisti: et plura bella bellasti non poteris edificare domum noi meo tanto effuso sanguine coram me. **A**tes ad populum **1. para. xxxviii.** **A**udite ait me fratres mei et populus meus. **C**ogitavi ut edificarem domum in qua requiesceret archa federis domini et scabellum pedum dei nisi ad edificandum omnia preparant. deus autem dixit mihi. **N**on edificabis domum noi meo: eo quod sis vir bellator et sanguine suderis. **D**icit ergo aliquis. si prelia que gessit dauid merita vel dignitates eius diminuerunt ut non mereret edificare domum noi domini: quomodo tu dicis eadem prelia dauid prelia fuisse ubi domini: et idcirco recte celebrari laudibus ecclesiasticis? **N**el si iure prelia siue victorias eius celebrat ecclesia: ut vere bella domini cur propter illa non poteris ait dominus domum noi meo edificare: tanto effuso sanguine coram me. **A**d hec inquit non omnia que gessit dauid ascribimus verbo domini: sed ea tantum que gessit in verbo domini: zelo domini pro defensione populi domini quorum primum vel maximum fuit quod percussit philisteus qui blasphemavit deum israel et abstulit obprobrium ab israel. **C**eterum ea que gessit: ut vir bellator exercitio militari non a deo predicant nisi ubi manifeste operata est virtus nominis domini. **P**axie autem sanguineque vrie et dei in peccatum et magni meriti domini nutores sibi reputare potuit. **U**nde notandum quod antequam sanguis illius effudisset factum quidem est quod scriptura refert venisse narrant ad dauid deo dicente. non tu edificabis mihi domum ad habitandum. sed causa ista ibi dicta non est: eo quod vir bellator sis et sanguine effuderis quomodo ipse ad solomonem filium suum siue ad populum: sic et sic locutus est ut iam diximus. **I**taque dudum sanguineque vrie suderat: et maxime cum illius meritis

Quartus

eiusmodi sibi meriti diminutum existimare poterat. **I**gitur si nullus infecerit nisi pro zelo domini cooperante verbo domini hoc indubitanti sciendum quod nihil sibi obfuisse effusio sanguinis ad edificandum domum dei. **N**am et moyses egyptium infecit: et nihilominus tabernaculum domini in beremo et omnibus ritibus sanctuarii facere vel ordinare dignus extitit. **Exo. ij.** **E**t phinees zelo bono vix israeliticum cum moabitide fornicatorem perit et propter hoc. **E**cce inquit dominus deo ei pacem federis mei et civitatem ipsi quam seminis illius pactum sacerdotum eius sempiternum. **Num. xxv.** **D** in profectione saul et electione dauid impletum sit dominus pauperem facit: et dicitur: humiliat et sublimat: et quomodo Saul verbum domini contempsit.

Capitulum xiiij.

In isto primum magis implete est verbi domini veritas quam paulo ante ipsum ore prophetico gna cecinerat. **1. Re. ij.** **D**ivus pauperem facit et dicitur et humiliat et sublimat suscitans de pulvere egenum et de stercore erigens pauperem ut sedeat cum principibus et solium glorie teneat. **T**unc enim cum dives et sublimis esset saul. **D**ic autem pauper et humilius tanta primatio facta est ut hic pauper et humilius dives fieret: et hic sublimis suscitatus de pulvere et tenens solium glorie. **S**aul autem ita pauper et humilius est ut maligno spiritui traditus suimet impos existeret. hec talia sunt quae considerans quisque recte dicat. **Psal. c.** **D**ias et iudicium cantabo tibi deo. **M**agna quippe in dauid misericordia magnum in saul iudicium: magnum in vitro quod exemplum: ut obediat verbo domini. **E**t enim si recte propter in obedientie peccatum saul abiectus est dicente samuele. **N**umquid vult dominus holocausta aut victimas et non potius ut obediat voci domini. **M**elior est enim obedientia quam victimae et auscultare magis quam offerre adipem arietum quomodo est quasi peccatum ariolandi repugnare et quasi zelus idolatriae nolle acquiescere. **1. Re. xv.** **D**eo ergo quod abiicisti sermones domini: abiicisti

te dominus ne sis rex. cu hoc antiquiore testimonio vera est illa sententia posterior eiusde verbi icarnati qua dicit **Matth xij** Qui non est mecu contra me est: et qui non colligit mecum spargit. quod est dicere. Quamcumqz quis offerat quam tascumqz videatur hic virtutes: si verbuz domini contemnit: versa vice contemnit eu verbu domi: z vilis sit atqz contempibilis z ipsa etiaz que videtur ab eo recte facta presumptioni: z vane glorie reputabuntur non mercedi.

Quo saul magis qz dauid peccando contempserit verbu domini: cum ad dauid quoqz dicitur sit. Quare ergo contempisti verbu domini **Lapulum. xv.**

A vero quo dauid quoqz scriptura redarguit de contempu verbi domi dicente ad eum domino **1. Regu. xij**

Quare ergo contempisti verbu domini ut faceres malu in aspectu meo: uxorem vrie etbei tulisti: z ipsuz interfecisti gladio filioz amon. Diligenter distinguendum est ne sauli videat compar dauid in qnitate peccati: in contempu verbi domini.

Dicimus ergo oes quidem peccatores: verbi gra: mechos sue homicidas in hoc ipso qz mechatu sunt vel occiderunt contempisse verbu domini: qz videlicet oi homini absqz personaz distinctione dicit lex scripta: dicit lex naturalis **Exo. xx** Non occides. non mechaberis: z qd tibi non vis fieri alij ne feceris **1. Thobie. iij**

Contempit ergo dauid quodammodo verbu domini: quia videlicet no ignorabat scriptu z voluntate legis siue verbi domi z tamen mechatus est et occidit. Verum tamen plurimum differ: modus peti siue preuaricationis quando idipsum qd coiter omnibus imperat lex siue verbu domini singularit psona cuilibet indicit. dominus aut verbu domi: z sic quoqz contemnitur dignatio domini: nec obeditur illi. huius criminis tam magnus contempus reus extitit saul. na in exodo dixerat dominus ad moysen **Exo. xvij** Scribe hoc ob monumentu i libro z trade auribus iosue

Delebo eni memoria amalech sub celo: statimqz subiunctu est ibidez. Edificauit moyses altare z vocauit nomen eius. dominus exaltatio mea dices: quia manus solij domi: z bellu dei erit contra amalech in generatione et generatione. Hoc modo edictu fuerat comuniter cunctis vt essent hostes amalech: z memoriaz eius delere cuperet causa domini. Singulariter vero post multa ipa saulem dominus eiusde belli sui ministru esse voluit: ita dignatode sua precipies illi **1. Regu. xv** Recesu quemqz fecit amalech israheli quo restitit et in via cum ascenderet de egipto. Nunc ergo vade z pcutite amalech: siue vade et interfice peccatores amalech z pugnabis contra eos vsqz ad interitionem eorum. Hanc dignationem domini paruipendit: hunc sermonem domini contempit ille: iam no paruus in oculis suis talis contempus: neqz reus extitit dauid. quinimo in omnibus quecuqz psona eius sunt mandata in sermone domini strenue adimpleuit. z vbi de transgressionem legis comunis reargutus est. humilez obtulit confessionem dicens. Peccaui: non in corde duplici **1. Regu. xij**

Cum uterqz scz saul z dauid dixerit: Peccaui que cause discernant voces in ambobus eiusde confessionis **Lap. xvj.**

Conferre nunc libet vtriusqz confessiones quod z saul. Peccaui: dixit eodem verbo quo dauid: que cause eandem in ambobus voce confessionis discernunt. non longe querantur. na statim ex subsequenibus ipsoz sermōibus inueniuntur. cum dixisset samuel ad saul **1. Regum. xv** Non reuertar tecu qz peccasti sermonem domi: z peccit te dominus ne sis rex sup israhel. Porro triumphator in israhel non pareet z penitudine non flectetur. Neqz enim homo est vt agat penitentiam. ille ait. Peccaui: sed nunc honora me coraz senibus populi mei z coram israhel: et reuertere mecum vt adorem dominu deuz tuum. Dauid autem dicit **1. Psal. l** Miserere mei deus: qz tibi soli peccaui

Liber

Diserere mei vt iustificeris in sermo-
nibus tuis z vincas cū iudicaris. **P**er-
pende nunc q̄ longissime contra inuices
cause iste disparatur: qz videlicet dicendo
Peccauit: alter propriam gloriā quesuit
alter gloriā dei. **S**aul dicendo. peccauit
z subiungendo. sed nūc honora me corāz
senibus populi mei: quos debemus intel-
ligere hoies sue tribus scz filios beniamī
z coram israhel: et reuertere meū vt ad
orem dominum. nome propriam gloriāz
quesuit. **H**omo quippe secularis animi:
totusqz deditus ambitioni: etiam ad ado-
randūz dominū pōpaticē solitus ingredi:
hoc dolebat si in tpe tali in tāti triumphī
festiuitate tātus p̄p̄b̄ta sese subtraheret
eius comitatuī. z idcirco semel: et iterum
dicebat. peccauit. **P**rofecto huiuscemodi
intentionis confessione semetipsum vici
nō patitur oipotens sermo domini. vnde
z hoc ille audire meruit. **1. Regū. xv.**
Porro triūphator in israhel non parceret
z penitudine non flectetur. at vero dauid
dicendo. **D**iserere mei vt iustificeris in
sermonibus tuis z vincas cum iudicaris
nōne sic iam dictū est gloriāz dei quesuit
Homo quippe humilis spiritus cū cura
sue saluationis maximam habebat solli-
citudinem pro gloriā dei quam in eo con-
siderabat vt ille fidelis in promisso: verus
et iustus predicaretur in iuramento: quod
illū promississe atqz iurasse testatus fuerat
dicens. **1. Psal. cxxxj. Iurauit domi-**
nus veritate dauid z non frustrabitur eū
de fructu ventris tui ponam super sedem
tuam. **P**ro hoc inquam sollicitus ne sua
iniquitate superatus promissum solueret
iuramentūqz irritum faceret. dicebat desi-
derantissimus gloriē dei. vt iustificeris in
sermonibus tuis z vincas cum iudicaris
quod est dicere. vt fidelis p̄maneat deus
vt sermo tuus qui factus est ad me nō sit
in illo est z non: sed sit in illo est: nec iudi-
cari possis q̄ leuitate aut mutabilitate v-
sus sis z sic de ceteris. **I**ta quoqz de isto
promisso vel iuramento ad me facto ve-
raciter omnis serus ois etas dicere possit
Ideo z per ipsum amen deo ad gloriā
nostram. propterea cū diceret. **1. Regū**

Quartus

**xij. Peccauit domio: statim audire me-
ruit hoc i verbo domini. Dominus quo-
qz transulit peccatū tuū. Non morieris.**

Dauid fm voluntatem dei miseri-
cordiam petierit dicendo. **D**iserere mei
vt iustificeris in sermoibus tuis. z idcirco
recte exauditus sit.

Capitulum. xvij.

Exauditus est

igitur dauid: et recte quia fm
voluntatem dei petiuit dicendo
Ut iustificeris in sermonibus tuis: z vin-
cas cum iudicaris. **1. Jobā. v. Dec est**
inquit iohannes fiducia quam habemus
ad eum: quia quodcumqz petierimus fm
voluntatem eius audit nos. **E**rat enim vo-
luntas dei vt sermo eius impleret: vt ver-
bum promissionis prius ad abrahā. de
inde factum ad dauid perficeretur: quia
videlicet salutē mundi volens z p̄uidens
deus. hoc proposuerat vt verbū suum de
semine illorū incarnaretur. q̄ si iniquitas
dauid fidē promittentis euacuasset vt de
p̄missione penitens sententiā demureret
z promissū non impleteret. nunquid hodie
tam securi cum apostolo declamamus
Ro. iij. Est autem deus verax: omnis
homo mendax sicut scriptum est. Ut iu-
stificeris in sermonibus tuis: z vincas cū
iudicaris. imo qualiter hodie cum genere
humano actus esset. si deus per singulos
dies nasceret: si non sine penitentia essent
dona z vocatio eius: si statim vbi iniquitas
cuiusqz abundaret sese gratia eius subtra-
heret. **V**oluntas ergo dei erat vt propo-
situm seu verbū promissionis eius ad vi-
ctoriam perduceretur: et vt quis omnis
homo coram ipso inueniret mendax: ipse
nihilominus permaneret verax: z qz fm
hanc eius voluntatem vt iam dictum est
petiuit dauid. idcirco exaudiri dignus fuit
tanq̄ vnus de oipotētibz adiutoribus
dei: querentibus gloriāz dei: amatoribus
iusticie dei: desideratoribus boni p̄p̄siti dei
Uomō nō videretur iustificari deus
in sermoibus suis: si non fuisset misertus
dauid **Capitulum. xvij.**

Folium

Qualem putas haberent querelas non solum dauid: sed et oēs qui iudicare nossent de sermonibus dei: nisi miseris fuisset illi penitenti vt inuolatum conferuaret fides sue pmissionis. **A**nimaduerte que dicuntur. aliter precauendū erat deo de sermonibus suis cum dauid habitis in promittendo q̄ de his sermonibus quos locutus est ad multos alios. **Q**uare: quia videlicet cum multis aliis loquens bona sua conditionaliter illis promittit. exempli gratia vt saul et populo qui illi sibi regē expetiuit. **1. Regū. xij.** **S**i inquit timueritis dominū et serueritis ei et audieritis vocem eius: et non exasperaueritis os domini: eritis et vos et rex qui impat vobis sequentes dominum deum vestrum: qd̄ si perseueraueritis i malicia: et vos et rex vester pariter peribitis. similiter ad salomones. **3. Regū. iij.** **S**i ambulaueris ait in viis meis et custodieris pcepta mea et mandata mea sicut ambulauit p̄ tuus longos faciam dies tuos. porro ad dauid absq̄ conditionibus locutus est quemadmodum et ad abraham. **Psal. cxxij.** **D**e fructu inquitis ventris tui ponam super sedem tuam. non dixit ad abraham. **S**i custodieris vias meas: adducā ad te oia q̄ locutus sū ad te: sed ita dixit ad euz. **Genes. xviij.** **N**um celare poterō abraham que gesturus sum cum futurus sit iuz gentem magnas: et benedicende sint in eo omnes nationes terre. **S**cio enim q̄ pceptus sit filiis suis et domui sue post se: vt custodiant viam domini et faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dominus propter abraham omnia que locutus est ad eū. itē de ysaac et iacob et de moyse ad quem dixit dominus deus. **Exod. xxxiij.** **E**go ostendam omne bonū tibi et inuocabo in nomine domini coram te. **B**iligenter animaduertendum est q̄ nō sunt aditionales locutiones siue pmissiones. et idcirco deum volentes iustificari in sermonibus suis et vincere dum iudicant oportuit meminisse sue spontanee pmissionis vt ipse esset verax quantumcūq̄ a-

bundaret iniquitas seminis illoz quibus pmisserat quibus iurauerat. **H**oc scientes iurispiti moyses atq̄ dauid tenebant deū ille dicendo. **Exod. xxxij.** **R**ecordare abrahā ysaac et iacob quibus iurasti. ille dicendo. **M**iserere mei vt iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. **Psal. l.**

De promissioe et lege q̄ pmissionis verbū tam ad abraham q̄ ad dauid absq̄ conditione factum fuerit. **L**ex autem sub condicionali modo locutionis.

Capitulum. xix.

Hic hūc sensus patet illud apostoli ad **Rom. iij.** **N**on enim per legem pmissio abrahe aut semini eius vt heres eet inundi: sed per iusticiam fidei. **S**i enim qui ex lege heredes sunt: exinanita est fides: abolita est pmissio. lex enim iras opatur vbi enim non est lex nec pcuratio. ideo ex fide vt sū gratias firma sit pmissio omni semini abrahe: nō ei qui ex lege est soluz: sed ei qui ex fide est abrahe qui est pater omnium nostrum sicut scriptū est. **Q**uia patrem multarū gentium posui te ante deū cui credidisti. **T**um hec dicit reuera deū iustificat in sermonibus eius vt apud illos quibus legem dedit: vel qui ex lege sunt non quasi debitor teneatur: vincatq̄ cum iudicatur. **A**pod illos autē qui ex fide sunt abrahe debitor fuisse nō negetur. **L**ex nāq̄ tota condicionalis est et sub conditioe dari cepit in monte synai mense tercio egressionis israhel de terra egipti. pmissio nāq̄ hoc. **Exod. xix.** vos ipsi vidistis que fecerim egiptiis quo modo portauerim vos sup alas aquilarū stati mandata et lege daturus sic incipit ibidem. **S**i ergo audieritis vocem meā et custodieritis pacū meū eritis mihi in peculium de cunctis populis. **A**dea est enim omnis terra et vos eritis mihi regnū sacerdotale et gens sancta. sub hoc tenore conditionis tota lex procedit. **Deutro. nomij. vij.** **S**i inquit postq̄ audieritis hec: iudicia custodieris: ea et feceris: cū stodiet et dominus deus iuz pacū

Liber

tibi: et misericordiam quam iurauit patribus tuis etc. Cum ergo tanta multitudo eorum qui ex lege sunt vel esse voluit excluditur ut non sint in peculiū domino iuxta prescriptam sponsonem eius: nunquid propter hoc in iudicium vocandus est deus. Iudicetur quidem quomodo et ipse presto est dicens in ysaia. Quis est qui iudicetur mecum veniat. iudicetur inquam: sed statim vincit: quia videlicet illi non custodierunt quod in conditione positum fuit id est non audierunt vocem eius: non custodierunt pactum eius: imo **Psal. liij.** **Omnes** declinauerunt simul inutiles facti sunt non est qui faciat bonum non est usque ad vnum. Atque hoc modo lex iram operatur dum in iudicio recitat illud quod in conditione posuit deus. proinde melius quam absque conditione facta promissio: et cum iuramento firmata est repromissio. Non enim dixit deus ad abrahā si hoc vel illud feceris: si sic vel sic ambulaueris: si hec vel illa mandata mea custodieris: in semine tuo benedicentur omnes gentes: sed absque vlla ut iam dictum est conditione et omnino de futurorum obseruationibus tacens **Gen. xxiij.** **Uider** memetipsum inquit iurauit: quia fecisti rem hanc: et non pepcisti filio tuo vnigenito: benedicam tibi et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre quomodo obedisti voci mee. hinc apostolus ad **Ro. iij.** **Ubi** inquit non est lex nec preuaricatio. Quomodo enim propter aliquam iniquitatis abundantiam vel ipsi abrahæ vel posteris eius subtrahere posset tanquam preuaricatoribus iusticia dei quam taliter promisit. Non fuit tibi lex id est conditio de futura obseruatione cuiusque mandati. et idcirco nec preuaricatio nominari posset in aliquo peccato per quam liceret deo quoniam verax est. mutare verbum sue promissionis **Joban. iij.**

De eo quod apostolus ait. Si enim qui ex lege heredes sunt: exinanita est fides: abolita est repromissio. **Capitulū. xx.**

Libet intueri etiam illud quod sapienter quam veraciter loco memorato apostolus

Quartus

dixerit **Ro. iij.** **Si enim** qui ex lege heredes sunt: exinanita est fides: abolita est promissio. quod est dicere: si ob meritum susceptæ legis factum esse putas in semine abrahæ quod est christus benedicere omnes gentes cum ante datam legem quadringentos et xxx. annos promissio precesserit. nonne mutabilem facis deum et immutabilem promissi sui. Magna quippe mutabilitas grandis immutatio est: illud post tantos annos proponere pro mercede futuri seruitij quod prius cum iuramento gratis promissum fuerit. et quis unquam homo fidelis illud quod dudum amico suo dedit postea facere potest mercedem futuri seruitij: quanto magis nec deus taliter fecit: nec deum taliter facere decuit. hoc namque esset exinanire fidem: abolere promissionem: si post tot annos patribus defunctis ita loqueretur ad filios dicens **Exod. xix.** **Si audieritis** vocem meam et custodieritis pactum meum eritis mihi in peculiū de cunctis populis. dabo vobis terram fluentem lac et mel: custodiam vobis pactum et misericordiam quam iuravi patribus vestris: quam vtiq; si non custodiero preuaricatoribus vobis: nihilominus tamen custodiam patribus vestris quibus iuravi et omnibus gentibus siue populis qui ex illorum fide sunt vel erunt: quia non vobis solis sed omnibus gentibus benedictionem promisi in semine eius. Idem est in dauid. Similiter namque hoc esset exinanire fidem: abolere promissionem: si quod promiserat et iurauerat ex gratia: per legem destrueret propter surripientia delicta. quod quia non fecit: sed fidelis permansit in omnibus verbis suis semel inquis. Iuravi in sermone meo si dauid mentiar semine eius in eternum manebit. Ergo iustificatur in sermone suis: et vincit dum iudicatur. quia mutabilitatis non potest argui.

De eo quod idem apostolus ait. Iusticia dei in euangelio reuelari ex fide in fidem et que illa iusticia sit. **Capitulū. xxi.**

Quam alias iusticia dei putamus in euangelio reuelari sic apostolus dicit

Folium

ad **Rom. i.** **I**usticia enim dei in eo reuelatur ex fide in fide sic scriptum est. Iustus autem ex fide uiuit. Iusticia dei incarnatio est filij dei qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem. Incarnatio inquam uel aduentus ihesu christi filij dauid filij abrahe. **Hec iusticia in euangelio reuelatur. Non parua est hec iusticia dei: non parua: sed uere magna et ualde laudabilis: quia per illam incarnationem dum sit ex semine dauid iustificatur deus in sermonibus suis. implendo quod promisit. custodiendo quod iurauit deus uerax et fidelis. Attende perpulcram huius iusticie definitionem. Iusticia inquit ex fide in fidem. cuius ex fide: nisi eius qui promisit qui iurauit. cuius in fides nisi eius qui promittenti credidit: qui iuranti fidem adhibuit scilicet abrahe siue dauid. Iusticia hec alia est. et alia illorum israhelitarum qui non sunt israhelite ueri: quia suam querentes statuere iusticiam. huius iusticie non sunt subiecti. que nam est illorum iusticia. Numquam iusticia non ex fide in fide: sed quasi ex operibus in opera: quasi abraha ex operibus iustificatus sit cum scriptura dicat **Genes. xv.** **C**redidit abraham deo et reputatum est illi ad iusticiam. et quasi ipsi ex operibus iustificari possint. cum iteque scriptura dicat **Psal. cxlij.** **Q**uia non iustificabitur in conspectu tuo ois uiuens. Bene ergo iusticia dei que in euangelio reuelatur diffinita est dicendo. Iusticia ex fide in fides: quia uidelicet quod dei filius incarnatus est: et quod in isto semine benedicuntur omnes gentes ex fide est dei. de quo scriptum est **Psal. cxliij.** **F**idelis deus in omnibus uerbis suis: quia neque dauid neque ceterorum peccatis offensus est siue transuersus: quin magna fide impleteret quod magna gratia promisit. et iusticia hec in fidem tendit: quia non propter opera: sed propter fides possibile est quepiam coram illo iustificari dicente scriptura **Psal. cxxix.** **S**i iniquitates obseruaueris domine domine quis sustinebit **Rom. i.** **A**dcirco sic scriptum est. Iustus autem ex fide uiuit: quia propter solum deum qui solus sanctus est in omnibus operibus suis. quicumque iustus est et uiuit. non ex operibus**

xxxv

sed ex fide habet hoc ipsum quod iustus est: et quod uiuit. **N**am si quis uelit operum iusticiam recte diiudicare non foris in oculo sed in secreto conscientie sue nunquam improbabit in semetipso dictum a quodam: et quasi panis mensurate uniuerse iusticie nostre.

Ysa. lxxiii

De dauid quali in gradu permanserit et quod in utroque scilicet saul et dauid palma ueritatis obtineat uerbum domini.

Capitulum. xxij.

Sicut quod ex fide in

fides. idcirco firma est promissio ipsi dauid et ecce nunc uiuit nec utcumque uiuit: uerum etiam permanet in abundantiori gratia patriarcha rex et propheta. **P**atriarcha quia promissio specialiter ad hunc post abraha facta est ut esset pater beatorum seminum quod est christus: qui non confunditur uocari filius dauid: cum sit ipse dominus dauid filius secundum carnem: dominus secundum diuinitatem rex idem: et non quomocumque sed secundum electionem dei: et quod amplius et magnificentius est secundum cor dei **1. Regum. xij.** **Q**uesiuit sibi dominus ait samuel ad saul uirum iuxta cor suum et precepit ei dominus ut esset dux super populum suum eo quod non seruaueris quod precepit dominus. cuius rei paulus quoque in actibus apostolorum ita meminit **Actuum. xij.** **E**t amaro saul suscitauit illis dauid regem cui et testimonium perhibens dixit. **I**n hunc dauid filium yesse uirum secundum cor meum qui faciet omnes uoluntates meas. **I**ste sermo longe ab electione saul distinguit electionem dauid **N**am et illum elegisse dicitur dominus dicente samuele ad omnem populum cum ille in medio staret altior uniuerso populo ab humero et sursum **1. Regum. x.** **C**erte uidetis quem elegit dominus quoniam non est similis ei in omni populo. ergo et illum elegit quidem dominus: sed non secundum cor suum: imo secundum cor populi uanum et superbum et secundum furorem suum. **I**lle namque maxime uel in primis erat super quo apud osce taliter israhelitem increpat.

Osee. xij. **U**bi est rex tuus maxime nunc saluet te in omnibus uerbis tuis:

Liber

et iudices tui de quibus dixisti. Da mihi regem et principem: dabo tibi regem in furore meo: et auferam in indignatione mea. Illi quippe in tanto furore suo dedit ut diceret ad samuelem. **1. Regum. viii.** Non te abiecerunt sed me ne regne super eos etc. **Itē** tanta indignatione illum abstulit ut ille demoniacus fieret sicut scriptum est. **1. Regum. xv.** Spiritus autem domini recessit a saul et exagrabat eum spiritus nequam a domino. **Hec** nunc idcirco commemorauimus: ne vel in saul verbum domini a proposito cecidisse: palmarumque iusticie videatur amisisse eligendo illum qui electione dignus non fuerit. **Propheta** idem dauid non qualiscumque: sed tam proprius tam familiaris verbo dei ut eiusdem verbi persona propria future incarnationis passionis resurrectionis et ascensionis sue misteria clarius atque sonorius loqueretur per os dauid quam per os alicuius ex ceteris cum suauitate armoniace dulcedinis. **Nunquid** vel ista gratia post lapsum claruit: non utique: nam docebo inquit. **Psalm. l.** **Quinque** vias tuas: subauditur eadem qua prius prophetica gratia.

Quomodo appareat in duobus illis verum esse sapientie dictum. **Melius** est duos simul esse quam unum

Capitulum. xxiiij.

Apparet nunc in istis quod veraciter sapientia dixerit. **Eccl. iij.** **Melius** est duos simul esse quam unum: habent enim emolumentum societatis sue: si unus ceciderit non habet subleuantem: et si dormierit duo fouebunt mutuo. **Unus** quomodo calefiat: et si quisquam preualuerit contra unum duo resistunt ei. **In** istis inquam scilicet in saul et in dauid apparet quod vera quam pulchra sint hec. **Quid** enim est unum vel solū esse: nisi sermonem domini in itinere vite huius: sive in leculo conscientie sociū habere. **Hoc** multo melius est: nam ve soli inquit: quia cum ceciderit non habet subleuantem. **Ve** ergo saul: quia quando cecidit solus fuit non habens subleuantem

Quartus

scilicet domini sermonem. **Proiecerat** enim illud: unde et dictum est ad eum. **1. Regum. xv.** **Non** reuertar tecum quia proiecasti sermonem domini et proiecasti te dominus ne sis rex super israel. **Porro** dauid scilicet sermonem domini habuit socium in domo pectoris in sinu fidei. **Duo** igitur erant videlicet ipse dauid: et sermo domini. **Unus** cecidit et ab altero fulcius est: quid istovarius. **Cecidit** dauid et a sermone domini qui cadere non nouit fulcius est foris inimicos illi et dicens deo. **Psalm. l.** **Adi** serere mei ut iustificeris in sermionibus tuis. **Subleuatus** est et dormierunt duo: et visus in fine vite ipsius dauid fouebatur mutuo. **Nam** sermo domini fouebat dauid tam nocturna quam diurna meditatione sui: que admodum ille dicit. **Psalm. lxxvi.** **Et** meditatus sum nocte cum corde meo. **Itē** tota die meditatio mea est: hoc erat foueri dauid: id est delectari. **Nam** memor sui inquit dei et delectatus sum: fouebatur id est delectabatur ipse sermo videlicet requiescendo in suauissima humilitate dauid dicens deo. **Psalm. cxvii.** **Memor** esto verbi tui seruo tuo. **Psalm. cxiiij.** **Itē** non nobis domine sed nomini tuo da gloria: quasi fuimur negliges tantummodo de verbo dei verbo repromissionis quod apud se habet sollicitus erat ne oblivioni traderetur: non ignorans quia custodiens et glorificans deo verbum hoc ipse pariter custodiretur: et particeps existeret glorie: iuxta quod illic dictum est. **Eccl. iij.** **Habent** enim emolumentum societatis sue. **Præua** luerat quisquam contra unum: sed duo resistunt ei. **Unus** namque tunc erat dauid quando acciderat ut surgeret de stratu suo post meridiem: et visa vxore alterius incederet in concupiscentiam eius. **Unus** erat quod a solita meditatione verbi dei animus eius secesserat: et ob hoc preualuit contra eum ille qui per nathan peregrinus dicitur scilicet dyabolus a ciuitate et regno dei alienus: sed resistunt ei duo de quibus iam dictum est: et alter fulcius est ab altero: quod subleuatus est dauid verbi dei subsidio ut persisteret in multiplici gratia propheta ut iam dictum est et rex et patriarcha.

Folium

De casu salomonis et de petitione sapientie quam petierat a domino sibi operationem prebente.

Capitulum. xxiiij.

A **u** **l** **i** **p** **e** **p** **e** **r** **q** **u** **e**
taliter locuta fuerat sapientia Salomon rex filius eiusdem: multo grauius cecidit. multo namq; grauius est zelus ydolatrie q̄ adulterij facinus siue homicidij. **iiij. Reg. xj. Amauit mulieres alienigenas multas: et ita p̄ illas deprauatum est cor eius ut deos alienos sequeretur: et colebat asarachem deam sydomoz: et chamos deum moabitarum et moloch deum amonitarum. Quid ergo dicemus. nonne modo supra dicto simul erant duo. Perspicuum est et negari nō potest quin iuisset cum illo sermo domini: quin de pectore et ore eius tanq̄ de templo suo sese manifestauerit dictis et factis. Quomō ergo ita cecidit tanq̄ solus cēt: et subleuantē non haberet. ad hec inquit Erant quida duo: sed nō erat illis quiesca dormitio ut dormirēt pariter et fouerent mutuo. Quidam alius intererat et interstrepebat semper inquietus et infestus seculi amor: presentis seculi qui lōge dissentit a verbo dei. Ille in angulo domatis absconditus nō patiebat ut illi duo bene essent simul: et quiesca dormitiōe fouerent simul. Illum talem seculi amorem ibi familiarem fuisse: et in cordis eius mansione diu māsisse illud satis innuit q̄ iratus dominus super auersione salomonis taliter dixit. **iiij. Regū. xj. Quia habuisti hoc apud te: et non custodisti pactū meū et c. dicendo nāq; habuisti hoc apud te: satis indicat non repentinam temptationē superuenisse: sed morbo inueterato viciosa; eius intentionem fuisse. Quod etia; in eo satis animaduerti potest: q̄ cum in initio magna dignatione appares dominus dixisset illi. **iiij. Reg. iij. Dete qd̄ vis ut dem tibi: et tanta sibi oblata gratia posset eternitatem glorie celestis vna petitione adipisci que sūma beatitudo est. Ille tēporali gloria delectatus et apud homines volens haberi gloriosus leue seu medio******

xxxvj

cre bonum petiuit. **Regū vbi supra**
Sabis inquit seruo tuo cor docile ut iudicare possit populum tuum: et discernere inter bonum et malum. Et quidem bonum erat quod petiuit et melius q̄ si petiisset dies multos aut tale quid quod bonum quidem est: sed exile et infimum et hoc magis placuit domino qd̄ sic petiuit q̄ si petiisset quispiam eiusmodi dies multos aut diuitias aut anias inimicorū suorum. Sed cur non dixit sicut dixerat pater eius dauid. **Psal. xxvj. Quia; petij a domino hanc requirā ut inhabitem in domo domini oibus diebus vite mee. videlicet quia cor eius non erat perfectū cum domio deo suo sicut scriptura testat. Sicut cor dauid patris sui.**

De perseverantia propositi dei propter dauid q̄ propter peccata filiorum eius a uerū non potuit. quia iurauerat illi.

Capitulum. xxv.

N **u** **m** **i** **g** **i** **t** **u** **r** **v** **e**
in isto cecidit verbū dei et qd̄ proposuerat deus potuit auerti. Non etiā; imo palmam iusticie preclarior obinet scriptura sic determinante. **iiij. Regū. xj. Curantameu inquit dominus in diebus tuis non faciā; propter dauid patrem tuū. de manu filij tui scindā; illud: nec totum regnū auferam sed tribū vnam dabo filio tuo propter dauid seruum meum et iherusalem quam elegi. Item ad ieroboā. **iiij. Regū. xj. Nec auferā; inquit de manu salomonis omne regnū sed duces ponam eū cunctis diebus vite tue propter dauid seruum meum quem elegi. Auferam autem de manu filij eius regnū: et dabo tibi decem tribus. Filio autem eius dabo tribum vnam ut remaneat lucerna dauid seruo meo cūctis diebus coram me in iherusalem ciuitate quā elegi ut esset nomen meū ibi. Cum hec dicit omnipotens deus etiā; tenetur fortitudine verbi sui memor pmissiōis sue ut sit verax et fidelis iuxta memoratas supius cām quā posuit ipse dauid. ut iustificeris in sermōibus tuis et vincas cū iudicaris. Remanet igit̄ verbo dei palma veritatis****

Libertus

in ipso quoque casu salomōis. Porro ipsi dauid quanta est laus et quanti preconium meriti quod fateatur deus se propter eum seruare ciuitates iherusalē et tribum iuda ad implendam promissionē veritatis que est incarnatio eiusdē verbi dei de semine dauid. Sic namque loquitur tanquam homo quāsi piam grauitate offensus qui cum habeat causas irascendi et sperata denegandi. tenetur tamen debitor ut det. Quis inuitus quia promissit: quia iurauit. At ille non inuitus implere habebat quod gratis promiserat et promissum iuramento firmauerat. Quo ergo tendit dum torrens meminit dauid in transgressionibus posteriorum eius et populi. tonens ad iracundiam dei puocantis: dicendo quod propter dauid parcat et non penitus eos delere velit videlicet ut magis ac magis abundantia gratie eius innotescat ubi est abundans iniquitas et nulla ex operibus iusticia. sed de hoc iam latius supra dictum est.

Cur iurare debuerit vel voluerit deus quem impossibile est mentiri etiam in his que loquitur absque interpositione iuramenti

Capitulum. xxvj.

Quia autem iurare debuerit vel quare utilitatis ratione in iuramento suo fore considerauit deus quem impossibile est mentiri etiam in his quecumque loquitur absque interpositione iuramenti. apostolus ad **Hebr. vj.** Cuidētius exprimit quomodo inquit neminem habuit per quem iuraret maiorem: iurauit per semetipsum. Homines enim per maiorem sui iurant et omnis controuersie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui: interposuit iurandum ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum fortissimum solacium habeamus. hoc tale est ac si dicat. deus ante oia fide ex hominibus exigit et sine fide impossibile est placere illi. **Hebr. xi.** Porro homines duri sunt et tardi corde ad credendum. Maxima pars incredulorum

Quartus

est qui omnino non credunt. Et de aliis quidem non adeo mirum: licet sit etiam dabile malum de ipsis qui promissionis heredes esse debuerunt quorum patribus promissio facta est et firmata per iuramentum magis mirandum quod sint vel fuerint adeo increduli ut maxime de illis scriptum sit.

Psal. lxxvij. Generatio praua et exasperans generatio que non dixerit cor suum et non est creditus cum deo spiritus eius. Porro ipsos qui quondam crediduri erant. sciebat idem deus difficiles fore ad credendum sicut et fuerunt utpote quorum optimis magna increpatione. ab ipso domino dictum est. **Lu. xxiii.** Stulti et tardi corde ad credendum omnibus que locuti sunt prophete. Igitur quia omnis controuersie hominum finis ad confirmationem est iuramentum: ut vel sic incredulitati ponerent finem: ut vel sic vigilaret homines ad audiendum: et sentirent fore immobile dei consilium: interposuit iurandum. proinde cum dicit ipse. **Matth. v.** Sit autem sermo vester est est non non. Quod autem his abundantius est a malo est. recte subaudiatur illius cuius incredulitas siue distidētia iurare compellit. Sic namque intelligendo quod dixit a malo est. humiliter in ipso iuramento dei nostras culpas tarditatem ad credendum quod utique malum est: quia cum impossibile sit mentiri deum etiam cum non iurat. pauci comparatione incredulorum crediderunt in eo quod per semetipsum iurat.

Quibus ex causis maxime digni fuerint abraham et dauid verbo promissionis cum iuramento reprobentis.

Capitulum. xxvij.

Quibus vel ad quos iurauit in promissione seminis quod est christus. Duo sunt patriarche magis abraham atque dauid et magna quidem gratia iurauit. et hoc ante omnia scire debemus: quia fecit hoc ex gratia sua magis quam ipsorum meritis. Veruntamen eadem eius gratia precue-niente aliquo modo ad hanc dignitatem fuerit preparati ut dignaret deus iuramento

Folium

fese obligare cum illis. **De** abrahaz mai
festius illud est: quia fide obtulit ysaac cui
temparetur et viugentium offerebat qui
susceperat repromissiones ad quez dictu
est. **Quia** in ysaac vocabit tibi semen ar
bitrans quia et a mortuis suscitare potes
est deus. **Ob** hanc rem iusta gratia de
us quod dudum absque iuramento repmiserat
in semine eius benedicendas fore omnes
gentes utiqz semen christus est. **Porro**
de dauid querendum quam ob virtutem
maxime deus illum dignum iudicauerat
ut iuraret illi sicut testat ipse et iam supra
memoratum est. **Et** quidem non ita mai
feste d illo scriptura isfert sicut de abrahaz
quod dixerit illi deus. **Per** memetipsum iu
rauit: quod fecisti rem hanc vel illam. **Psal.**
c. xxxj. **De** fructu ventris tui ponam ius
per sedem tuam. **Sed** ratio docet non mul
to minoris esse meriti peperisse inimico pro
pter deum quam non peperisse viugentito fi
lio propter deum. **Hoc** fecit dauid inimico
suo infestissimo querenti animam suam inimi
co regi cuius regnum sine dubio se susce
piturum sciebat ibi peperit ubi querebat
animam suam quod eatenus fuerat inauditum si
cut testat et ipse saul admirans et dicens
ad eum. **1. Re. xxij.** **Quis** enim cum
inuenit inimicum suum dimittet eum in
viam bonam. **Ob** hanc maxime causam
iuratum illi esse arbitramur quod semen vel
caro eius assumenda foret in filium dei:
quod maxime causa ista facit filios dei sicut
testat ipse dominus cum dicit. **Mat. v.**
Diligite inimicos vestros benefacite his qui
oderunt vos et orate pro persecuentibus et
calumniantibus vos ut sitis filii patris vestri
qui in celis est. **Dilexit** inimicum bene
fecit illi: non solum parcendo cum occide
re posset: verum etiam plangendo cum ille
occisus fuisset et sicut iam dictum est ma
xime pro causa huiusmodi tali iuramento
dei dignus extitit.

Incipit liber quin

tus. **Quomodo** tandem secundum caput
draconis exierit i quo erat facies vituli.

Capitulum primum

xxvii

Aterea draco ille

magnus serpens antiquus qui vocat dia
bolus et satanas cernens proficere promif
sionis verbum: utpote iam post abrahaz
secundo in dauid iuramento firmatum: ma
gnam inuidie seuitis incendium verla
bat: magna veneni sui stimulatius ardoze
totus in semetipso furebat. **Sed** quid age
ret dudum exarmatus capite quod primu
exererat scilicet regno egypti quando sub
mersus est pharao in mari cum curribus
et equitibus suis caput aliud non habebat
quod erigeret id est regnum aliud pro cuius
potentiam seuire posset ad excidium gen
tis ex qua implendum erat itaqz dictum et
bum promissionis. quoniam iam regna
bat ipsum verbum in dauid pro quod fu
turum erat sue carnis: et idem pater eius
sceptrum tenens imperij fortis atqz belli
cosus exercebat preliis gloriificabat victo
rijs unde et securius cytharizabat psalter
ille verbum dei sonans condecorans mu
sica. **Ardebat** igitur inuidie venena quo
et ipsius dauid pene omnem domum cor
flagrauit: dum et ipse pater adulterij simul
et homicidij crimen incidit et de filiis eius
vnus. **Absolon** cruentus fratre interemp
to in ipsum patrem arma arripuit expel
lens eum de regno et animam eius que
rens ut regnaret pro illo. **Et** peractus fu
isset iam profecto serpens illud caput ha
beret per quod verbum dei impugnare
memoriamqz eius sese a bolere posse spe
raret. **Non** ita euenit. sed absolon mortuo
et dauid vitaz cum pace compleuit: et suc
cedens ei filius sensatus. **Salomon** cum
pace regnavit: et domum pacis noi domi
ni edificauit. **Tandem** peccatum eiusdem
salomonis malignam eiusdem serpentis
intentionem audiuit: ut scinderet regnum
israhel a domo dauid suscepto. **Jeroboam**
filio nabatorh qui et continuo duos vitu
los aureos fecit et dixit. **1. Re. xij.**
Ecce dii tui israhel qui eduxerunt te de
terra egypti. **Ibi** se crexit secundus caput
draconis et in illo capite facies fuit vitu
li cornuti: cepitqz corrupta esse diabo
lus agendo et compellendo per vim regia
f 1